

עין משפט נר מצוה

כב א מיי פ"ו מהלכות דעות הלכה ג
והכריז אלפס שנת פ"ב דף ד' ע"ד:]

בב ג מיי פ"י מהלכות טומאת

זרעת הל' י:

בר ג מיי פ"ו מהלכות דעות

הלכה ב:

בה ד ה מיי שם הלכה ג ה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הורג (למספרי) דו"מ וינ"ב גי' רש"י לאומרו: (ב) שם ולמקבלו ולאומרוין עליו א"ר תתא:

שינויי נוסחאות

א[גי' הע"י: אל יצא איש ממקומו אלל אי אפשר לקיימו שהרי קרא דלל דלל וכו' מבי אה"כ, ט' בשלי בשליך ראשון (ש"ס), א' לראשון בשבתו (ש"ס), ויכ"א בעי"י (ג'י"ו), ז' דמיה ואמר רבי יוחנן (ש"ס) בעיין בעיין (עקב) [ש"י] אמר ר"י כל וכו' וכן למעל ואמר' כל המספרי ואומרו: ט' ולמה רבי יוחנן משום רבי יוסי (ש"ס וכו' בעיין (עקב), ופירמה סימן הור"ח: ד"ה"ש גידור"ל, וחינו דרשב"ל דאמר ר"ס לק"ס (ש"ס), ז' אלל הנחש ואומרו: (ש"ס), ט' בס"א ובע"י עונותיה, ט' הכוח ואמר (ש"ס), י' ומהא אב"י ויכ"א בע"י וכן נזכר אלפס פ' [א] אין חצי אלל לשון הרע שנאמר (ש"ס), י"ג פ"ן חיים אלל (ש"ס), יג' ל"ל ברה, י"ד ל"ל ברה, טו' הורג לאמרו ולמקבלו (ש"ס) ויכ"א בע"י וכן נזכר אלפס פ' ולמקבלו ולאומרו עליון (ש"ס), טו' קרא רבה אהר, יז' דמפיק ליה בלישא (ש"ס), יח' וב ספא ז"ק ויכ"א בעי"י, יט' ל"ל ל"ל אב"י ויכ"א בע"י וכן נזכר אלפס פ' כמה מנלין שנת ד', (ש"ס), יח' הכילי שההריגה ז"ל: שהתגר' כל (ש"ס), י"ז ממני י"ז"מ כל תיקרי (מינה פירש נחמק (ש"ס), יז' מינה רש"י נחמק (ש"ס), יז' כלפי מרה (מינה מלל) נחמק] (ש"ס), יז' מקופי מצינו ל"ב פעמים כנגד ל"ב של אדם (ש"ס),

שיטה מקובצת

בעל"י, גליון. תוספת להם קורא עון העגל נסיון הלא כפרו בעיקר, ושפעתו מפי הר"ר יצחק מורירמיש דעשרה נסיונות הינו עשרה כספים שהעניסו את הקב"ה והנה ודעיים (בראשית מ (ו) מתרגמין נוספין. הרא"ש ד"ל: תוס' ד"ה אל תיקרי ב' ויאלו מחליף כלל זה בזה, ג"כ וכן כתב רש"י ד"ל ביוטסה (לה. ר"ה אל תיקרי), עוד יד"ל נחמק הענין: ... כי חזק הוא ממנו מנו לא נאמר אלא ממנו כביכול אפי' בעל הבית וכו', פי' מנו משמע מידין ממנו דגש משמע כלפי מעלה וכו', כך כתב הענין, ואפי"ג בדכמה מקומות מעינו ממנו דמשמע מידין מ"מ אי כונתם הייתה לטובה היה להם לזהר בכך ולומר מנו דמשמע בעי"כ מידין ומדשען לשון זה הפשוט ונטקי לשון ממנו דמשמע נמי כלפי מעלה אלמא דכלפי מעלה נתכוונו, וכיוצא בזה כחבו התוס' בפ' הוהב (כ"ט גב), ד"ה ולא קניי עד רביע: בא"ד ולא גם ל"חת, וכן גבי אליעזר ערב אברהם אנשים אשר אתו אין כתיב כי:

מו:

(לעיל) **אל** תיקרי ממנו אלא ממנו. [ג] פירוש אל תקרי ממנו רפי אלל ממנו דגש ואינו כן שכל ממנו שצמורה דגושין ואינו מחליף כלל זה בזה וכן מזינו בסיפרי ולא גם ליחה אין כתיב כאן אלל ולא גם ליחה : **התאוו** האוה. פרש"י התאוו יותר משמע שלא פסק להם השליו דו' רש"י והר"ר יוסף קרא פירש שפסק להם השליו ראשון והאספסוף אשר נקרבו התאוו תאוו לפי שלא היה להם שליו וירד להם שליו שני: **ואמר** ריש לקיש מאי דכתיב זאת תהיה תורת המצורע תורת מוציא שם רע, אמר גרסינן ולא גרסי' ואמר דהא ריש לקיש לא אמר כלל לעיל:

לישנא תי"תא. פרש"י לשון שליש של רכיל מגלה סוד ואני מנאמי כתוב לישנא תליתיאי שהקיפה הקב"ה אחת של עלם ואחת שלצנזרהוא שליש צמוכס:

ו **כל מילתא דמיתאמרא באפי סה** תתא א"ית בה משום לישנא בישא. פירוש כגון כה"ג דנורא צי פלוני דליכא למישמע דלא אמרה משום לישנא צישא אלל אס הוא אמר דנר קנטור על חצירו אפילו היה אומרה צפניו אית ציה משום לישנא צישא: ו **אבנא מבשר ע"ה** הרהור הכב. להיכא דליתא ואצנט הוא כמו חגור של שם ארוכה מאד ואיתא נמי צמדשש שהיה הכהן מקיפו צביציו כ"ו צ' פעמים כנגד לנצל אלס:

ובחוקמו

ואין יתרון לבעל הלשון לעתיד לבא מתקבצות כל החיות ובאות אצל ו' נחש ואומרות ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך אומר להם וכי מה יתרון לבעל הלשון ואמר ריש לקיש כל המספר לשון הרע מגדיל ט' עונות עד לשמים שנאמר וַשֵּׁנוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תַּהַלֵּךְ בָּאָרֶץ אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המספר לשון הרע ראוי לסוקלו באבן כתיב הכא **אתו** אצמית וכתיב התם וַיִּצְמְתוּ בַּבּוֹר חַיֵּי וַיִּירֻו אַבְנֵי בִי וַאֲמַר רַב חֲסָדָא אמר מר עוקבא כל המספר לשון הרע אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנאמר מַלְשֵׁנִי בַּסֵּתֶר רַעְהוּ **אתו** אצמית גבה עינים ורחב לבב **אתו** לא אוכל אל תיקרי **אתו** לא אוכל ואיכא דמתני לה עַל גִּסְי הַרוּחַ אמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל המספר לשון הרע אומר הקב"ה [לשר של] גיהנם אני עליו מלמעלה ואתה פ' עליו מלמטה נדונונ שנאמר וַיִּצְא גִבּוֹר שְׁנוֹנִים עִם גַּחְלֵי רַחֲמִים אין פ' חץ אלא לשון שנאמר חֵץ שְׁחוּט לְשׁוֹנָם מִרְמָה דָּבַר וְאִין גִּבּוֹר אלא הקב"ה שנאמר וַיִּצְא גִבּוֹר שְׁנוֹנִים עִם גַּחְלֵי רַחֲמִים היינו גיהנם אמר רבי חמא בר' חנינא מה תקנתו של מספרי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה שנא' מִרְפָּא לְשׁוֹן עֵץ חַיִּים ואין לשון אלא לשון הרע שנאמר חץ שחוט לשונם ואין עץ י' אלא תורה שנאמר וְעֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו שנאמר וּסְלָף בַּה שֹׁבֵר ר' רוח רבי אחא ברבי חנינא אומר סיפר אין לו תקנה י'שכבר כרתו דוד ברוח הקדש שנאמר וַיִּכְרַת ה' כָּל שַׁפְתֵי חַלְקוֹת לְשׁוֹן מְדַבְּרַת גְּדוּלוֹת אלא מה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו שנאמר וסלף בה שבר ז' רוח תנא דבי רבי ישמעאל דכל המספר לשון הרע מגדיל עונות כנגד שלש עבירות עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים כתיב הכא לשון מדברת גדולות וכתיב בעבודת כוכבים וְאִנָּא חֲטָא הָעַם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוּלָּה בְּגִלְיֹי עֵרִיּוֹת כתיב וַאֲדֹךְ אַעֲשֶׂה הָרַעִה הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת בְּשַׁפְּכוֹת דָּמִים כְּתִיב וְגָדוֹל עוֹנֵי מִנְשׂוֹא גְדוּלוֹת אימא תרתי הי' מינייהו מפקא במערבא אמרי לשון תליתאי ה'קטיל תליתאי הורג טו' פ' למספרו ולמקבלו פ' ולאומרו א"ר חמא ברבי חנינא אמר דכתיב מֹות וַחַיִּים בִּיד לְשׁוֹן וכי יש יד ללשון לומר לך מה יד ממיתה אף לשון ממיתה אי מה יד אינה ממיתה אלא בסמוך לה אף לשון אינה ממיתה אלא בסמוך לה ת"ל חץ שחוט לשונם אי מה חץ עד ארבעים וחמשים אמה אף לשון עד ארבעים וחמשים אמה תלמוד לומר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ וכי מאחר דכתיב שתו בשמים פיהם חץ שחוט לשונם למה לי הא קמשמע לן דקטיל בחץ וכי מאחר דכתיב חץ שחוט לשונם מות וחיים ביד לשון למה לי לכדרבא דאמר רבא דבעי חיים בלישניה דבעי מיתה בלישניה היכי דמי לישנא בישא טו' (רבא אמר) כגון דאמר איכא נורא בי פלניא אמר ליה אב"י מאי קא עביד גלויי מילתא בעלמא הוא אלא דמפיק י' בלישנא בישא דאמר היכא משתכח נורא אלא בי פלניא [דאיכא בשרא וכוורין] אמר ית' רבה כל מילתא דמיתאמרא באפי מרה לית בה משום לישנא בישא יט' אמר ליה יכל שכן חוצפא ולישנא בישא אמר ליה אנא כרבי יוסי סבירא לי ד'דאמר רבי יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי אמר

יש בערכין פרק שלישי ערכין

אל סלאו. צצנת ללקוט: צשלי ראשון. כשהתחיל המן לירד היה שליו יורד עמו כדכתיב (שמות טו) ויהי צערב ותעל השליו וגו' ובצקר היתה שכנת הטל וגו' ולאחר זמן מרובה התאוו יותר: **צמדבר** פאלן. מעשה מרגלים: פ' של עלם. שניים: מה יסן לך ומה יוסיף לך. עוד

הקדוש צרוך הוא שמירה שלא תספרי לשון הרע: האומרים לנשונו נגביר כמי שאומר מי אדון לנו דכופרים צעיקר: למאורע מוחלט. אלמא אלמית דמתרגס לשון חליטה היינו זרעמ: אוסו לא אוכל. צהאי קרא לעיל כתיב מלשני צסתר רעהו: על גסי הרוט. להא דרצ חסדא דצהאי קרא כ' דלאותו לא אוכל כתיב נמי גבה עינים: נדונונ גרסי': וספא צה. מי שמסלף צה וספך לסלקא שלא תהא צו עוד יצבור רוחו: כרסו. לשון כרת: הי מינייהו מפקא. הא צכולהו כתיב גדולות הלךך כולהו אהו: לישנא פליסאי. זה לשון הרסיל שהיא שלישית צין ארס לחצירו לגלות לו סוד: כ' לאומרו. לרכיל עצמו שמתוך מריצה שנופלת צין השנים הורגין זה אס זה והורגין אוחלי העס אס הרסיל צ' שההרג צא על ידו: דצעי מייס צלישני. יעסוק דצדרי שטות וצלה: דצעי מיי צלישני. יעסוק צתורה: נורא צי פלניא. דמשמע עשיר הוא ליקנה אתו דלדתיז לא יצא ביביע: ויקרא כה לו ג. זאת תהיה תורת המצרע דבין סתרתו ודובא אל הבקו: ויקרא יד ב' אם יושר הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון: קהלת י' יא' שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ: תהלים עג ט' צמחו בבור חץ וידו אבן איה ג' גג' 12. חצי גבור שנונים עם גחלי רחמים: תהלים קב ד' חץ שחוט לשונם מקרה דבר בפיו שלום את רעהו דדבר דבקברו ששים ארבו:

ימיה ט' ז' 14. ח' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיד קנאה ירדע אף יצריח על איביו ותגפר: ישיעה מב יג' מרפא לשון עץ חיים וסלף כה שבר ברות: משלי טו ד' עץ חיים היא למחזיקים בה ותוכיכה מאשר: משלי ג' יח' יצרת י' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות: תהלים יב ד' ויָשֶׁב מוֹשֶׁה אֶל יְיָ וַיֹּאמֶר אָנָּה חֲטָא חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוּלָּה וַיַּעֲשֶׂה לָהֶם אֲלֹדֵי וְהָבִי שְׁמוֹת לָב לֹא אֵינֶנּוּ גְדוֹל בְּבֵית הָזֶה מִמֶּנִּי וְלֹא חָשָׁךְ מִמֶּנִּי מִטּוֹמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בְּאֶשֶׁר אַתְּ אֲשַׁתּוּ וְאֵדֶךְ אַעֲשֶׂה וְתָרַעַת הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת תִּקְטָאִית לְאֵלֹהִים: בראשית לט ט' 20. ויאמר קין אל י' גדול עוני מנשא: בראשית ד יג' 21. מות וחיים ביד לשון ואהביה יאכל פרוה: משלי יח כא

הנחש במקום שאין שם חבר שילחשו. ואית דמפרשי אם ישוך הנחש בלא לחש כלומר אי אפשר לו לישוך אלא א"כ לחשו לו מן השמים שצוהו: אין יתרון לבעל הלשון, דמה הנאה לבעל הלשון הרע שהוא אומר לשון הרע הרי מצא לו חבר: וידו אבן ב', היא אבן שהניחו על פי הבור כשהשליכו דניאל לתוכו: נדונונ. כיחר: וסלף [בחן]. מי שסילף לשונו בה: שבר רוח. ישפיל דעתו: מנחיל עונות כנגד ג' עבירות: דבהני לא כתיב אלא גדולה וזכא [נתיב] גדולות: ואימא תרתי. [כנגד ב'] עבירות] לא משמע אלא תור [חן בעיניהו ספקת. ככולהו כתיב גדולות]: לשון תליתאי. שהואמר משעו מאחר ואמרו לאחר דהור ג' בני אדם: [שתו בשמים פיהם. ועד סוף העולם יכול להרוג לשון הרע]: בסמוך לו. למקום שמגיע אגרופו: [בכעף חיי בלישנות. שעוסק בתורה: דאמר איכא נורא בי פלניא. כששואלין ב"א איכן נקח אש והוא אומר יש בביתו של פלוני שמתקנן שם כל היום מאכל: מעולם לא אסרתי דבר וחזרתי לאחורי. כלומר כשהייתי אומר דבר על שום אדם לא צרכתי לחזור לאחורי ולראות שלא ידא שם בעל הדבר שאפי' אם יחיה שם לא הייתי חושש שאיני משקר ואיני אומר בלשון הרע:

מסורת הש"ס

א) מגילה ח': סנהדרין קו'. ב) [תענית ט.], א) סוטה ה'. ד) שבת קי"ח: ט']ל' לאחר ד"ה מ"ה). א) ש"ך לק' טז ע"ה, א) ג"ז ש"ך שס',

תורה אור השלם

1. ראו כי י' נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי: שמות טו כט 2. ויאמרו אלהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד י' בארץ מצרים בשבתו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע כי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה לקמית את כל הקהל הזה שמות טז ג' צרעב: 3. ותאספסף אשר בקרבו התאוו תאוו וישבו ויכבו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו ביום: במדבר יא ד' 4. מה יתן לך ומה יסיף לך לשון מקרה: תהלים קכ ג' 5. אשר אמרו ללשונם נגביר שפתינו אתה כל הקהל הזה תהלים יב ה' 6. מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל: תהלים קא ה' 7. ואם לא יגאל עד מלאות לו שנה תמיהק וקם דבתי אשר בעיר אשר לו חזקה לצמיחת ליקנה אתו דלדתיז לא יצא ביביע: ויקרא כה לו ג' 8. זאת תהיה תורת המצרע דבין סתרתו ודובא אל הבקו: ויקרא יד ב' אם יושר הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון: קהלת י' יא' שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ: תהלים עג ט' 11. צמחו בבור חץ וידו אבן איה ג' גג' 12. חצי גבור שנונים עם גחלי רחמים: תהלים קב ד' 13. חץ שחוט לשונם מקרה דבר בפיו שלום את רעהו דדבר דבקברו ששים ארבו:

ימיה ט' ז' 14. ח' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיד קנאה ירדע אף יצריח על איביו ותגפר: ישיעה מב יג' מרפא לשון עץ חיים וסלף כה שבר ברות: משלי טו ד' עץ חיים היא למחזיקים בה ותוכיכה מאשר: משלי ג' יח' יצרת י' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות: תהלים יב ד' ויָשֶׁב מוֹשֶׁה אֶל יְיָ וַיֹּאמֶר אָנָּה חֲטָא חֲטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוּלָּה וַיַּעֲשֶׂה לָהֶם אֲלֹדֵי וְהָבִי שְׁמוֹת לָב לֹא אֵינֶנּוּ גְדוֹל בְּבֵית הָזֶה מִמֶּנִּי וְלֹא חָשָׁךְ מִמֶּנִּי מִטּוֹמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בְּאֶשֶׁר אַתְּ אֲשַׁתּוּ וְאֵדֶךְ אַעֲשֶׂה וְתָרַעַת הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת תִּקְטָאִית לְאֵלֹהִים: בראשית לט ט' 20. ויאמר קין אל י' גדול עוני מנשא: בראשית ד יג' 21. מות וחיים ביד לשון ואהביה יאכל פרוה: משלי יח כא

רבינו גרשום

במדבר פארן כדאיתיה. בשעת ביאת מרגלים: [מה יתן לך וגו'] כלומר מה יכולתי לך להנאתך ולא עשיתו מפני מה את רמיה: [אחת] של עצם [אחת] של בשר. שניים ושפתים: אם ישוך הנחש בלא לחש. היינו שנושך

הנחש במקום שאין שם חבר שילחשו. ואית דמפרשי אם ישוך הנחש בלא לחש כלומר אי אפשר לו לישוך אלא א"כ לחשו לו מן השמים שצוהו: אין יתרון לבעל הלשון, דמה הנאה לבעל הלשון הרע שהוא אומר לשון הרע הרי מצא לו חבר: וידו אבן ב', היא אבן שהניחו על פי הבור כשהשליכו דניאל לתוכו: נדונונ. כיחר: וסלף [בחן]. מי שסילף לשונו בה: שבר רוח. ישפיל דעתו: מנחיל עונות כנגד ג' עבירות: דבהני לא כתיב אלא גדולה וזכא [נתיב] גדולות: ואימא תרתי. [כנגד ב'] עבירות] לא משמע אלא תור [חן בעיניהו ספקת. ככולהו כתיב גדולות]: לשון תליתאי. שהואמר משעו מאחר ואמרו לאחר דהור ג' בני אדם: [שתו בשמים פיהם. ועד סוף העולם יכול להרוג לשון הרע]: בסמוך לו. למקום שמגיע אגרופו: [בכעף חיי בלישנות. שעוסק בתורה: דאמר איכא נורא בי פלניא. כששואלין ב"א איכן נקח אש והוא אומר יש בביתו של פלוני שמתקנן שם כל היום מאכל: מעולם לא אסרתי דבר וחזרתי לאחורי. כלומר כשהייתי אומר דבר על שום אדם לא צרכתי לחזור לאחורי ולראות שלא ידא שם בעל הדבר שאפי' אם יחיה שם לא הייתי חושש שאיני משקר ואיני אומר בלשון הרע: